

PEDAGOGISTA HYVINVOINTIA TAVOITTELEMASSA

Leena Holopainen

Erityispedagogiikan professori

Itä-Suomen yliopisto

ESITYKSEN RUNKO

- Pedagoginen hyvinvointi?
- Pedagogisen hyvinvoinnin mahdollisuuksia
- Pedagogista hyvinvointia rakentamassa tutkimuksen avulla

JOENSUUSSA TUTKITAAN PEDAGOGISTA HYVINVOINTIA

- Tutkimusryhmään kuuluu Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella 18 tutkijaa
- Tutkimusryhmän juuret ovat erityispedagogiikassa, kasvatustieteissä (kasvatustiede, soveltava kasvatustiede, aikuiskasvatustiede) ja psykologiassa.
- Tutkimusryhmän tutkijoilla yhteistyökumppaneita monilta tieteenaloilta kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Yhteistyö aloitettiin vuonna 2006.

PEDAGOGISEN HYVINVOINNIN TUTKIMUKSEN JUURET JOENSUUSSA

- 1. Oppimisvaikeuksien tutkimus (lapset, nuoret, aikuiset)
- 2. Sosio-emotionaalisten ongelmien tutkimus (lapset ja nuoret)
- 3. Opettajien hyvinvoinnin ja luokkahuonevuorovaikutuksen tutkimus
- 4. Korkeakoulu-opiskelijoiden hyvinvointitutkimus
- 5. Moniammatillisen yhteistyön ja ohjauksen tutkimus
- 6. Syrjäytymisen ehkäisemisen tutkimus

PEDAGOGINEN HYVINVOINTI -KÄSITE

LÄHTEISTÖ SEURAAVISSA DIOISSA: LAPPALAINEN, KUITTINEN & MERILÄINEN
(TOIM.)(2008) PEDAGOGINEN HYVINVOINTI

○ Lähtökohdat:

- Oppiminen ja hyvinvointi voidaan hahmottaa yksilön kasvu- ja kehitysprosessin eri ulottuvuuksina: ikäkaudesta riippumatta riittävä hyvinvointi on tavoitteen suuntaisen oppimisen edellytys ja toisaalta oppiminen mahdollistaa sellaisen toiminnan muutoksen, joka edesauttaa hyvinvointia.
- Opetustyön pedagogisten/erityispedagogisten periaatteiden ja käytäntöjen pitäisi tukea sekä oppimista että hyvinvointia.

○ **Pedagogiikka:** opetusta tai siihen liittyvää tutkimusta, jonka kohdealueena on jokin tietty kasvatusta tai opetusala

○ **Hyvinvointi:** ihmisen sosiaalisen, henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kokonaisuus

- Tutkimusryhmän idea: Kahden vaikeasti määriteltävän termin yhdistäminen metaforisesti. Tämä metafora voi inspiroida tutkimusta uudesta näkökulmasta ja uusien teorioiden kehittämistä (Cornelissen 2006).
- **Tarkoitus siis luoda tutkimuksen kautta uutta tulkintaa pedagogiikasta hyvinvointi -käsitteen avulla.**

MIKÄ TUOTTAA PEDAGOGISTA HYVINVOINTIA 1?

- Yhtenä pedagogista hyvinvointia tuottavana tekijänä nousee keskiöön toimintaympäristöissä ja oppimistilanteissa tapahtuva **vuorovaikutus**.
 - Pedagoginen hyvinvointi edellyttää toimijuutta ja osallisuutta.
 - Osallisuus syntyy jatkuvasta vuorovaikutteisesta prosessista, jossa toimijalla on mahdollisuus vaikuttaa sosiaalisen yhteisönsä käytänteisiin ja myös muokata niitä aktiivisesti.
 - Viime aikoina vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittämisen tarve opetustyössä on nostettu esille monessa yhteydessä.
 - Esimerkiksi taito- ja taideaineiden luontainen ja toiminnallinen yhteys tunteisiin ja niiden ilmaisemiseen mahdollistavat luontevan vuorovaikutuksen ja turvallisuuden, luottamuksen ja yhteisöön kiinnittymisen.
 - Yhtenä elementtinä osallisuudesta on viihtyvyys, mahdollisuus vaikuttaa oppimis- ja työskentelyympäristöönsä.

MIKÄ TUOTTAA PEDAGOGISTA HYVINVOINTIA 2?

- ◎ **Opettajan ohjaus- ja opetustyyli**
(sosiaalisen, emotionaalisen ja ohjauksellisen tuen eri ulottuvuudet) liittyy ryhmän oppimisilmapiiriin sekä oppilaiden oppimismotivaatioon ja viihtyvyyteen koulussa ja on sitä kautta merkittävä pedagogista hyvinvointia tuottava tekijä.

MIKÄ TUOTTAA PEDAGOGISTA HYVINVOINTIA 3?

- Pedagogisessa hyvinvoinnissa on kyse myös **yksilön valmiuksien ja kykyjen sekä opetusympäristön resurssien yhteensovittamisesta**. Erityisen tuen tarpeessa olevien osalta on kyse ristiriidasta näiden kahden välillä.
 - Pedagogisen hyvinvoinnin edistämiseksi erityisesti oppimiseen liittyvien vaikeuksien **ennaltaehkäisy, tunnistaminen ja tukeminen** korostuvat. Ratkaisemattomat oppimisen ongelmat saattavat tuottaa aikuisikään asti heijastuvia hyvinvointia estäviä seurannaisvaikutuksia.
 - Viimeaikaisessa tutkimuksessa on korostettu, että kyky nimetä ja **tunnistaa omia vahvuuksia** sekä käyttää niitä hyväksi työskentely- ja oppimisprosesseissa on osa pedagogista hyvinvointia
 - → Strengths based approach (Vahvuuksien löytäminen ja tukeminen)
 - Myös **sosiaalinen tuki** edistää hyvinvointia lieventämällä stressin ja kuormittavien elämäntapahtumien kielteisiä vaikutuksia.

MIKÄ TUOTTAA PEDAGOGISTA HYVINVOINTIA 4 ?

- **Pedagoginen toimintakulttuuri** ohjaa yleistä ajatusilmastoa siitä, miten tärkeänä opettajan kehittymistä pidetään ja minkä verran opettajien pedagogiseen osaamiseen ollaan valmiita resurssimaan.
 - Toiminta- ja opetuskulttuuria **määrittävät** historiallisuus, yhteiskunnalliset ehdot ja tilannekohtaiset toimintaedellytykset, kuten esim. käytettävissä oleva aika, hallinto, kilpailu, rahoitus, opettajaresurssit.
 - Pedagogista hyvinvointia tukevalle toimintakulttuurille on tunnusomaista opiskelijoiden ja opettajien vahva **usko opiskelukykyihin, opintomenestykseen ja opiskelun tärkeyteen**. Jos opintojen mielekkyys ja samalla pedagoginen hyvinvointi katoaa, voi seurauksena olla opintojen mekaaninen läpi suorittaminen, viivästyminen tai keskeytyminen.
 - **Hyvä mieli, turvallisuuden tunne ja hyväntahtoisuus** sekä **yksilöllisten arvojen, tunteiden ja taitojen arvostaminen** ovat pedagogisen hyvinvoinnin kannalta oleellisia tunteita

PAHOINVOINNIN INDIKAATTOREITA?

- ◉ Koulujärjestelmää vaivaa verenpainetaudin kaltainen piilevä ongelma: suorittamisen, suoriutumisen, tehokkuuden, tuloksellisuuden ja menestymisen kasvava paine.
- ◉ Kovenevassa kilpailussa pudokkaiden määrä lisääntyy vääjäämättä, erilaisia oppimis- tai sosioemotionaalisia vaikeuksia omaavat oppijat ovat eri maiden tilastojen mukaan suurin koulunsa keskeyttäneiden ryhmä.
- ◉ Pedagoginen hyvinvoinnin toteutumattomuutta osoittavat jokaisella kouluasteella erityisopetuksen, oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden kysynnän jo pitkään jatkunut kasvu.
- ◉ Koulu-uupumus ja opiskelu-uupumus lisääntyvät, myös opettajat stressaantuvat ja uupuvat, mikä heijastuu koko opettajayhteisön hyvinvointiin ja sen myötä oppilaiden pedagogiseen hyvinvointiin.

TUTKIMUKSELLE TIETOA

- *Miten erilaisten koulutusjärjestelmien toimintakulttuuri vaikuttaa henkilökunnan ja/ tai opiskelijoiden hyvinvointiin pedagogisesta näkökulmasta?*
- *Miten työyhteisön toimintakulttuuri ohjaa, tukee tai rajoittaa pedagogista hyvinvointia tukevien käytänteiden muotoutumista?*
- *Miten opiskeluolosuhteet ja opiskelun luonne sekä opiskelijan henkilökohtainen tavoiteorientaatio ovat yhteydessä opiskelijoiden pedagogiseen hyvinvointiin?*
- *Miten koulumenestys, oppimisvaikeudet ja motivaatio ohjaavat yksilön myöhempiä koulutuspolkuja ja aikuistumista?*
- *Millainen palvelu- ja tukiverkosto kouluissa ja niiden ulkopuolella tukee parhaiten pedagogista hyvinvointia?*
- *Miten löydämme yksilön vahvuudet ja kyvyt, joiden varaan oppiminen ja kehittyminen ovat rakennettavissa?*

OPPIMINEN JA MOTIVAATIO HUIPPUTUTKIMUSYKSIKÖ 2006-2011

OPINTIELLÄ PYSYMINEN -TUTKIMUSHANKE ITÄ-SUOMEN YLIOPISTON ERITYISPEDAGOGIIKAN YKSIKÖSSÄ JOENSUUSSA 2004-2011

-Tutkimushankkeessa seurataan yhtä perusopetuksen yhdeksäsluokkalaisten ikäkohorttia (518 nuorta) läpi toisen asteen koulutuksen kolmannelle asteelle ja työelämään.

-Halutaan tunnistaa niitä mekanismeja, mitkä pitävät nuoret opintielällä vaikeuksista huolimatta ja selvittää,

*NUOREN HYVINVOINTIA UHKAAVIIN TEKIJÖIHIN
PUUTTUMINEN - SEKTORIRAJAT YLITTÄVÄN
TOIMINTAKULTTUURIN LUOMINEN 2010-2013
TOTEUTTAJAT: KUOPION YLIOPISTOLLISEN SAIRAALAN
NUORISOPSYKIATRIA JA ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO*

- ◉ Kehitetään ammattilaisten yhteistoimintaa ja käytännön toimintamalleja, joilla **nuorten pahoinvointia, erityisesti masennusta**, aiheuttavat ongelmat tunnistetaan ja keinoja, miten ongelmista päästään eteenpäin.
- ◉ Hankkeella madalletaan ammattilaisten kynnystä **puuttua ongelmiin** ja toimia yhteistoiminnallisesti.
- ◉ Selvitetään, miten yläkoulussa ja toisella asteella sekä muissa palvelujärjestelmissä toimintamalleja voidaan muuttaa ja rakentaa samalla toimivia toimintamalleja.
- ◉ Mukana kahden kunnan (yksi Pohjois-Savosta ja toinen Pohjois-Karjalasta) opetus-, koulutus-, nuoriso-, sosiaali-, lastensuojelu- ja terveystyöpalvelut.
- ◉ Menossa kartoitus- ja haastatteluvaihe.

**OPPIMISVAIKEUKSIEN MERKITYS
VARUSMIESPALVELUKSESTA SUORIUTUMISESSA JA
KESKEYTTÄMISESSÄ
(2009-)**

TOTEUTTAJATAHOT:

**ITÄ-SUOMEN YLIOPISTON ERITYISPEDAGOGIIKAN YKSIKKÖ
JA MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN
KÄYTTÄYTYMISTIETEIDEN LAITOS**

**TUTKIMUSAINEISTO: POHJOIS-KARJALAN PRIKAATIN
JA KAINUUN PRIKAATIN
VARUSMIESTEN TAMMIKUUSSA 2009 SAAPUMISERÄ**

MIKSI VARUSMIEHET?

- ◉ Vuosittain varusmiespalveluksen keskeyttää 8-10 % ikäluokasta.
- ◉ Keskeyttäneistä varusmiehistä 55-65 % keskeyttää varusmiespalveluksen tai saa vapautuksen asepalvelusta mielenterveydellisistä syistä, **mutta ei tietoa, mitä sen takana on.**
- ◉ Palvelusaikaan sisältyy vaativiakin oppimistavoitteita, fyysisiä ja psyykkisiä stressikokemuksia sekä yhteisöllisiä sopeutumisvaatimuksia.
- ◉ Varusmiespalvelus on suurelle osalle hyvin **mieliin painuva kokemus.**
- ◉ Varusmiespalvelus voi parhaimmillaan tukea myös nuoren itsenäistymistä, tarjota itseluottamusta tukevia selviytymiskokemuksia ja mahdollisuuden vahvoihin yhteishengen kokemuksiin, ystävyysuhteisiin ja muihin myönteisiin elämyksiin ja näin **katkaista mahdollisen pedagogisen pahoinvoinnin kierteen.**

YHTEENVETO PEDAGOGISEN HYVINVOINNIN RAKENTUMISESTA

	Yksilötaso	Yhteisötaso
Sisäiset mallit	Opettajan pedagoginen ajattelu Oppijan opiskeluorientaatio	Oppilaitosyhteisön vuorovaikutus- ja toimintaympäristö Toimijoiden (ala)kulttuurit
		
Tuki- ja toimintatavat	Opettajan pedagogiset ratkaisut Opiskelijan työskentelytavat	Oppilaitosyhteisön pedagogiset käytänteet Toimijoiden sosiaaliset yhteisöt ja tukiverkostot